

Streszczenie

Natalia Hennig

***Jacyśmy byli przyjaciele moi?* - językowa kreacja pokolenia '56 w idiolekcie Agnieszki Osieckiej**

Niniejsza rozprawa doktorska poświęcona jest zagadnieniu językowej kreacji pokolenia '56 w twórczości wspomnieniowej Agnieszki Osieckiej. Generacja ta odegrała niebagatelną rolę w kształtowaniu się polskiej powojennej kultury: odeszła od założeń socrealizmu, stworzyła podwaliny pod kulturę masową, a twórczość jej przedstawicieli do dziś inspiruje kolejnych artystów. Jaki jej obraz wyłania się z książek jej reprezentantki, która samą siebie nazywała *wdową po pokoleniu?* - na to pytanie stara się odpowiedzieć przedstawiana praca.

Analizie poddane zostały dwie książki jej autorstwa: *Szpetni czterdziestoletni* oraz *Galeria potworów*. Pierwsza z nich powstała między majem 1981 a czerwcem 1982 roku. Druga pojawiała się cyklicznie, w formie felietonów, w *Polityce* w latach 1988-1992, a jako całość ukazała się już po śmierci poetki. Wybrane więc pozycje zostały napisane w ważnych dla Polski momentach: stanu wojennego i zmiany ustrojowej. Ich powstaniu towarzyszyła zatem zupełnie inna sytuacja społeczna, polityczna i gospodarcza, co daje dwie odrębne perspektywy w spojrzeniu na generację. W niniejszej rozprawie postawiono sobie zatem za cel nie tylko wyłuskanie kreacji pokolenia, ale także poszukiwania elementów trwałych w jego obrazie, jak i tych które podlegały przemianom wraz z upływającymi latami.

Rozprawa składa się ze wstępu, w którym przedstawiono cel, zakres badań oraz zastosowaną metodologię oraz sześciu rozdziałów poświęconych analizie kilku kategorii, składających się we wspomnieniach Osieckiej na kreację pokolenia. Pierwszym z nich jest doświadczenie wojny. Choć to kojarzone jest z Kolumbami, nieoczekiwanie jest wyróżniane również przez Osiecką: obie książki zaczynają się bowiem powrotem pamięcią do tego okresu lub rodzinnych historii z nim związanych. Wyekscerpowany materiał przede wszystkim odnosi się do wpływu, jaki wojna wywarła na młodych twórców. W kolejnym rozdziale analizie poddana została socjalistyczna młodość. Zgromadzone fragmenty prezentują ją przez Osiecką zarówno w wersji idyllicznej, jak i podszytej grozą. Pierwsza kreacja odnosi się głównie do czasu największej konsolidacji pokolenia i doświadczenia wspólnotowości, również w czasie takich charakterystycznych dla lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych wydarzeń, jak na przykład wykopki. Druga, ciemniejsza, odsłona prezentuje głównie lata stalinowskie, a zwłaszcza

funkcjonowanie artystów w totalitarnym systemie. Rozdział trzeci natomiast poświęcony jest kabaretom i teatrom studenckim (STS, Piwnica pod Baranami) oraz Łódzkiej Filmówce. Osiecka stosunkowo niewiele miejsca poświęca artystycznym wydarzeniom, spektaklom czy opisywaniu scenicznych sukcesów. W związku z tym wyekscerpowany materiał dotyczy głównie politycznych uwarunkowań ich twórczości (to właśnie z STS-em związane jest doświadczenie Odwilży) oraz wielkich osobowości (Piotra Skrzyneckiego, Witolda Dąbrowskiego, Krzysztofa Komedy). W tej części analizie poddany został wyraźnie wyróżniony przez Osiecką jazz – jako gatunek w szczególny sposób wyrażający pokolenie. Twórczość generacji prowadzi do rozdziału czwartego – inspiracji artystycznych, wśród których znaleźli się zarówno Skamandryci, Janusz Minkiewicz, jak i osoby odpowiedzialne za paryską *Kulturę* czy twórca „Przekroju” – Marian Eilie. Omówiony został też wpływ wielkiej literackiej fascynacji generacji Fiodorem Dostojewskim oraz zachodnia literatura i filmy.

Część piąta otwiera pozornie nową przestrzeń: życie towarzyskie i codzienne młodych artystów. Pozornie - ponieważ, jak wykazała analiza – sfera społeczna i twórcza była dla Osieckiej i jej przyjaciół nierozzerwalnie złączona. Znalazły się w niej fragmenty traktujące o ważnych dla pokolenia miejscach (Warszawie, Sopocie, Mazurach) jak i obserwacje socjologiczne, między innymi dotyczące typów ludzkich charakterystycznych dla PRL-u. Rozdział ukazuje głównie przemiany społeczne oczami autorki wspomnień. Rozdział szósty wraca do bardziej typowego dla Osieckiej konkrety - przedstawieni w nim zostali wybrani reprezentanci generacji, sportretowani w obu książkach: Zbigniew Cybulski, Marek Hłasko, Leopold Tyrmand. Mieści on również analizę dwóch piosenek, które kończą obie pozycje wspomnieniowe oraz jednocześnie stają się przyczynkiem do podsumowania - części ostatniej. Wszystkie rozdziały zawierają wyekscerpowany materiał w postaci cytatów oraz jego analizę, zgodną z teorią językowej kreacji świata.

Mimo rosnącego zainteresowania twórczością Agnieszki Osieckiej, stan badań w tym obszarze jest skromny: ukazały się cztery książki/monografie naukowe oraz pojedyncze artykuły. Zagadnienie językowej kreacji pokolenia '56 we wspomnieniach autorki nie zostało dotąd poddane rozważaniom i niniejsza rozprawa porusza je po raz pierwszy.